

7. Хомишин Г. Послання пастирське "О подвигах за добрі і святі справи". – Станіслав, 1916.
8. Хомишин Г. Послання пастирське "О післанництві українського народу в католицькій церкві". – Станіслав, 1916.
9. Хомишин Г. Українська проблема. – Станіслав, 1933.
10. Хомишин Г. Пастирський лист "Про Візантійство". – Станіслав, 1931.
11. Хомишин Г. Пастирський лист "Про грозу духової руїни" // *Нова зоря*. – 1933. – Ч.28 (23 квітня).
12. Шематизм Івано-Франківської єпархії. – Івано-Франківськ, 1995.
13. Наші вісті: Інформаційне письмо УХО. – Львів, 1925. – Ч.1.
14. Перевезій В. Українська греко-католицька церква у східногалицькому суспільстві 20-30 рр. ХХ ст. // *Розбудова держави*. – 1998. – №11, 12.
15. Вісник Станіславівської єпархії. – 1927. – Ч.1, 2, 3.
16. О світських українських установах // *Вісник Станіславівської єпархії*. – 1931. – Ч.1, 2, 3.
17. Статут українського католицького товариства молодіжі "Єдність" // *Вісник Станіславівської єпархії*. – 1928. – Ч.1, 2, 3.
18. Комунікат УНО (УКНП) // *Нова зоря*. – 1932. – Ч.37 (22 грудня).
19. Перелім в українській політиці // *Нова зоря*. – 1932. – Ч.87 (13 листопада).
20. В шістнадцяті роковини // *Нова Зоря*. – 1934. – Ч.81 (25 жовтня).
21. Про діяльність священика в світських товариствах і установах // *Нова зоря*. – 1937. – Ч.84 (4 листопада).

Egreshiy O.

THE STATE FORMATION CONCEPT OF BISHOP HRYGORIY KHOMYSHYN

This article deals with social-political activity of Hrygoriy Khomyshyn. Khomyshyn had an original point of view on the problem of state formation. According to Khomyshyn's concept the principal role in state formation belongs to Greek Catholic church. In the bishop's opinion only the church is able to consolidate the Ukrainians spiritually and to overcome the characteristic of anarchy of the nation. But Hrygoriy Khomyshyn's ideas were not accepted by East Galician society.

Р.В. Кобильник

СТАВЛЕННЯ ПОЛЬСЬКИХ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ ДО ПАЦИФІКАЦІЇ 1930 р.

Тенденції, які намітилися в польсько-українських відносинах на початку 30-х років ХХ ст., вказували на зростання напруженої ситуації. Нездатність уряду і проурядових фракцій виробити конкретну програму вирішення українського питання посилила шовіністичні настрої серед польського суспільства і зміцнила вплив правочентристських партій, особливо на західноукраїнських землях. Помітних змін зазнав український національний рух. Значно зросла роль Організації Українських націоналістів (ОУН), яка заявила про насильницькі методи ведення боротьби проти польського панування.

Суперечності в українсько-польських суспільних відносинах 1930 р. наростали на тлі загального загострення внутрішньополітичної ситуації в Польщі. Намагання Ю. Пілсудського зміцнити свою владу і правити авторитарними методами викликало опір антисанацийних сил. Восени 1929 року шість польських політичних партій центру і лівиці створили сеймовий блок "Центролів". Першого квітня 1930 року новий прем'єр-міністр Польщі, один з найближчих співробітників Пілсудського В. Славек натякнув, що його уряд не збирається терпіти діючий сейм. Ставало зрозумілим, що назріває вирішальний конфлікт між режимом і опозицією, який в тій чи іншій формі міг поширитись і на Західну Україну [30, с. 114].

На стані українсько-польських взаємин не могли не позначитись і ті процеси, що спостерігались у міжнародних відносинах у Центральній Європі. На рубежі 20-30-х рр. активізувалися німецькі політичні сили, які вимагали ревізії умов Версальського мирного договору, зокрема повернення територій, що відійшли після Першої світової війни до Польщі. Влітку 1930 р. антипольська ревізіоністська кампанія в Німеччині досягла апогею [29, с. 9].

Загострення внутрішньополітичної і зовнішньополітичної ситуації в Польщі вирішили використати українські радикальні сили. Влітку 1930 р. ОУН розпочала широкомасштабну акцію підпалів польського майна на західноукраїнських землях. Доповненням до цього було нищення телефонних і телеграфних стовпів, напади на поліцейні станиці, відплатні акції проти польських спортивно-військових організацій "Стшелец". Усі ці дії були єдиною спланованою саботажною акцією, що тривала з липня до жовтня 1930 р. [28, с. 321].

Виступ ОУН розпалив націоналістичні настрої серед польського населення в Східній Галичині, яке під проводом Національної партії (Строніцтва Народового) – ендеків, виступило з гаслами негайного реваншу [31, с. 158]. Звинувативши уряд у безпосередній причетності до саботажних акцій і неможливості їх розв'язання, ендеки закликали до створення "Союзу оборони східних кресів", куди увійшли б представники усіх польських політичних партій [23]. 30 серпня 1930 р. у Львові відбулося засідання Національної партії, на якому прийнято рішення про утворення "Польського Крайового Комітету". З даного рішення випливало, що "створення Комітету повинне відбутися під гаслом об'єднання польського елемента з метою самооборони проти терору УВО і українських боївок. Дана акція не може виглядати як тільки самооборона, а мусить розпочати реванш проти українського населення, а особливо проти українських організацій, як "Кооперативи", "Просвіти" та ін." [2, арк. 51].

Таким чином, удар мав бути спрямований в саме серце українського національного руху. Відплатні дії мали відбутися за допомогою "боївок, що склалися з молодого елемента, так підбраного, що в часі передвибірної боротьби ті боївки були б в розпорядженні Національної

Кобильник Р.В. Ставлення польських політичних партій до пацифікації 1930 р.

партії” [2, арк.51]. Тим самим ендеки намагалися посилити свій вплив на так званих східних кресах, який вони втратили після виборів 1928 р. і саме “антиукраїнський елемент повинен був стати одним з найбільш використаних аргументів в протиурядовій агітації під час виборчої компанії” [2, арк.52].

Звинувачуючи український національний рух і молодіжні організації, ендеки не обминули і представників Української Греко-Католицької Церкви, зокрема митрополита Шептицького, звинувативши його у приналежності до саботажних акцій [11].

Слід наголосити, що саме представники Національної партії через пресові органи сприяли нагнітання ситуації в Галичині і напруженню польсько-українських відносин. Застосовуючи принцип національної асиміляції, ендеки намагалися не вирішити українське питання, а сприяти його зникненню з національної політики Польщі. Тим самим, використовуючи “сприятливу ситуацію”, вони намагалися ліквідувати українські культурно-освітні організації і господарські товариства. З іншого боку, ендеки розпочали передвиборну кампанію, і згуртування навколо них гальського елемента дозволило їм одержати перемогу у Східній Галичині.

Притримуючись позиції ендеків, Християнсько-Демократична партія (ХДП) звинуватила у саботажній акції українські молодіжні організації “Луг”, “Січ”, “Просвіту”, проте звинувачень на все українське населення не було [20]. Для недопущення подібних конфліктів члени ХДП пропонували в два-три рази збільшити кількість поліції в Галичині. На їх думку, це б дозволило повністю контролювати всі українські молодіжні організації і освітні заклади [20]. Крім цього, польський уряд повинен переглянути статутні положення “Пласту”, “Лугу” та інших організацій і “зробити їх більш жорсткими, щоб будь-яке відхилення від статуту вело до припинення діяльності цієї організації” [12]. Цим самим ендеки намагалися позбавити українські організації і товариства національного характеру. Останнім кроком, на думку ХДП, має бути збільшення кількості польських осадників для вирівнювання чисельності польського населення Східної Галичини [12]. Таким чином, це привело б до збереження “польського стану посідання” на українських землях. ХДП притримувалась тактики задоволення часткових вимог в українському питанні. Один з лідерів хадеків М.Туллиє стверджував, що найбільш правильною політикою в українському питанні буде збереження певних культурних потреб для українців, що “в свою чергу втихомирять їх порив до національної автономії” [21].

Польська народна партія “П’яст” (ПНП-П) – людовці, яка складала основу “Центроліву”, утвореного в 1929р., виступила з різкою критикою санаційного уряду. На думку людовців, польське селянство на українських землях зовсім позбавлене захисту. Нездатність уряду виробити

реальну національну програму на "східних кресах" привело до масових підпалів. Лише конкретна програма "співіснування обох народів" вирішить польсько-українські проблеми. Проте жодних завдань нової програми не було задекларовано, лише зверталась увага на розширення польського місцевого самоврядування в сільській місцевості [14].

Позиція селянських партій Польської народної партії "Визволеня" та Селянської партії не була чіткою і конкретною. Висловившись за цілісність Польщі, вони основну увагу звернули на внутрішньопартійні інтереси. Саме в той час відбувалося організаційне структурування "Центроліву". А вже 9 вересня 1930 р. лідери "Центроліву" були заарештовані за наказом Пілсудського [32, с.226].

В порівнянні з різкими антиукраїнськими виступами польського політикуму відмінну позицію займали польські соціалістичні партії. Проте різні течії польського соціалістичного руху неоднаково реагували на загострення польсько-українських відносин.

Польська партія соціалістична (ППС) звинуватила в саботажі УВО(ОУН). Визнавши право українського народу на самовизначення, соціалісти заявили, що "лише легальна боротьба за національні права (...), приведе до польсько-українського порозуміння" [22]. Водночас "Robotnik" – орган ППС заявив, що "шлях до незалежності України проходив не через Східну Малопольщу, а через Радянську Україну" [22]. Гострішу позицію зайняла Львівська організація ППС, яка проголосувала, що боротьба з Польщею є віддаленням процесу утворення української держави та відбувається зі шкодою для самої української справи [27, с.335].

Тим самим польські соціалісти дали зрозуміти, що українці з їх боку можуть розраховувати тільки на територіальну автономію в складі Речі Посполитої.

Значно критичніше до саботажної акції поставилася Польська партія соціалістична (колишня Революційна фракція) (ППС-кРФ). Це було наслідком беззаперечного визнання нею прав Польщі щодо Східної Галичини. Визнаючи всі сумірні права українців та критично оцінюючи польську політику на "східних кресах", однозначно стверджувалось, що прийняті ними форми боротьби слід трактувати як бандитизм і злочин. Вказувалось на чужу інспірацію дій УВО, вбачаючи їх у Москві [27, с.335].

Представники ліворадикального табору Польська партія соціалістична – Лівія (ППС-Л) і Комуністична партія Польщі (КПП) заявили про "поширення масового селянського руху". Звинувативши УВО в фашизмі і немасовості саботажної акції, комуністи проголосили, що селянська акція відбувається поза акцією УВО і під проводом лівих сил" [21, с.326]. Український історик М.Швагуляк вважає, що на долю прокомуністичних селян припадає лише невелика кількість стихійних акцій [30, с.118].

Проурядові партії, які були об'єднані в Безпартійний блок співпраці з урядом (ББСУ), повністю залежали від політики уряду. З початку саботажної акції уряд зайняв вичікувальну позицію. Пілсудський заявив, що підпали, саботаж, напади в Східній Галичині не треба трактувати як повстання, а лише як порушення суспільного порядку. Тому він наказував не застосовувати репресійно-поліцейських методів, а намагатися вирішити дану ситуацію політичними засобами [31, с.149]. Прийнявши до уваги позицію уряду, проурядові партії намагалися знайти шляхи вирішення проблем.

Партія національної правихи (ПНП) виступила за мирне врегулювання ситуації. Беручи до уваги угодовські принципи національної політики уряду, краківські консерватори закликали до налагодження контактів з такими українськими політичними силами, які не "схвалюють саботажної акції, і допоможуть їм знищити злочинну акцію націоналістично-комуністичних груп" [25].

Наміри ПНП підтримала інша санаційна партія – Об'єднання Праці Сіл і Міст (ОПСМ), яка виступила проти асиміляційної політики щодо українців і запевнила у можливості уряду виробити реальну національну програму, яка б відповідала обом сторонам [15].

Однак звучали і більш гостріші висловлювання. Так, орган Польської консервативної організації державної праці (ПКОДП) "Dziennik rozpanski", виступаючи на захист "одвічної польської землі", писав, що "винуватець терористичних актів УВО повинна бути якнайшвидше зліквідована" [13].

Проте такий лібералізм з боку уряду не міг довго тривати. Зі середини серпня 1930 року в Польщі почались серйозні зміни, які неминуче мали вплинути на національну політику. 23 серпня 1930 року прем'єр Славек подав у відставку, а на чолі уряду став сам маршал Ю.Пілсудський. Через кілька днів президент розпустив Сейм і Сенат і оголосив про нові вибори 16 і 23 листопада 1930 року [33, с.716].

Розпуск парламенту і позбавлення депутатів недоторканості розв'язали руки верхівці санації. 9 вересня поліція заарештувала групу депутатів до Сейму від опозиційного блоку "Центролів". Водночас було ув'язнено 6 українських депутатів, зокрема відомих діячів з табору УНДО: В.Целевича і Д.Палієва. Звинувачення їх у безпосередніх контактах з підривними українськими чинниками свідчило, що власті мають намір розширити фронт боротьби з українським рухом [30, с.120]. У цей час зміни відбуваються і в самій санаційній верхівці. Значне місце в державній політиці починає займати група полковників (Славек, Бек, Мендзінський, Притор, Світальський), які виступили прихильниками авторитарної влади Пілсудського і жорсткого урядового курсу в національній політиці [31, с.71].

Розправившись з польською опозицією, Пілсудський приступив до вирішення українського питання. 16 вересня 1930 року розпочалась

акція під назвою “пацифікація” – “умиротворення” за допомогою армії і поліції. Вона охопила 16 повітів Східної Галичини і тривала до 17 жовтня 1930 року. Як писало оунівське видання “На вічну ганьбу Польщі, твердині варварства у Європі” – “уряд Пілсудського рішився за одним замахом ліквідувати українське питання в Польщі” [7, с.5].

Сучасна польська історіографія вважає, що уряд був змушений провести репресивну акцію для того, “щоб доказати, що Польща володіє ситуацією і цією територією і в силі навести там порядок” [25, с.41].

На нашу думку, це питання слід розглядати в більш ширшому аспекті. В діях урядових сил можна вбачати такі моменти: по-перше, уряд намагався доказати, що володіє внутрішньополітичною ситуацією; по-друге, зміна курсу державної політики так чи інакше змушувала Пілсудського діяти методом “жорсткої руки”; по-третє, уряду необхідно було перехопити ініціативу від ендеків у Східній Галичині, які, використовуючи антиукраїнський фактор, прагнули зміцнити своє становище на цих землях; по-четверте, наступали парламентські вибори, на яких ББСУ мав здобути переконливу перемогу, використовуючи всі наявні адміністративні ресурси. Саме два останні фактори найбільш проявилися під час репресивної акції. З початком саботажної акції ініціатива в консолідації польського суспільства в Західній Україні переходить до ББСУ, який діяв як монолітна організація. Так, у вересні 1930 року в Сколе повітовий комітет ББСУ утворив Комітет оборони західних і східних кресів [2, арк.67]. Такий же Комітет утворено в Стрию та інших містах Галичини [2, арк.74]. У всіх повітових містах Східної Галичини пройшли віча польського населення, організовані ББСУ. Зокрема, на вічі в Калуші прийнято рішення про запровадження на цій території військового стану і військово-польових судів [3, арк.309]. Все це вказує на відмінні позиції між центральними органами партій і їх організаціями на українських землях, які виступали на більш націоналістичних позиціях.

Думаючи про наступні вибори, урядовий блок прагнув завдати удару по українському національному русі. Першим кроком став арешт українських депутатів. Репресивна акція була спрямована в ті повіти, де українське населення національно свідоміше і де найкраще розвинена культурно-господарська діяльність. Було зруйновано і паралізовано діяльність “Лугу”, “Сокола”, “Просвіти”. Найсвідоміших українських діячів забирали у поліцейські відділки і відпустили після виборів. Використовуючи силу, польські власті закликали голосувати за ББСУ на майбутніх виборах, навіть перед страхом смерті [7, с.15].

Притримуючись тактики угодовства, проурядові сили шукали контакту з лояльними українськими партіями. Результатом стала домовленість з москвофілами про спільні дії під час виборчої кампанії. В багатьох селах Східної Галичини проходили спільні віча ББСУ і москвофілів, де проводилась антиукраїнська агітація [1, арк.42]. Тим самим, політика

уряду зводилась до декларування неупередженого ставлення до тих українських політичних сил, які заявлять на практиці про свою лояльність до польської держави.

Для досягнення бажаних результатів уряд використав сприятливу міжнародну ситуацію. Події в Радянському Союзі, зокрема національна політика сталінського режиму, спрямована на насильницьку колективізацію, інтенсивну централізацію, згортання “українізації”, початок масових репресій проти української інтелігенції, дали зрозуміти, що керівництво УРСР не виступить з різкими дипломатичними заявами на захист населення Західної України.

В цей час у політичній думці Польщі починає піддаватися гострій критиці федералістська концепція національної політики. Суть її полягала в створенні залежних від Польщі буферних держав України, Білорусії, Литви та ін., а також проведення політики державної асиміляції стосовно національних меншин. Ця програма отримала ще назву концепції прометеїзму. В польській пресі все частіше звучать заклики до перегляду політики прометеїзму. Львівський урядовий часопис “*Slowo Polskie*” в редакційній статті “Шкідливий гуманітаризм” заявив, що відповідним діям польського уряду проти саботажів у Галичині заважає “ідея федерації Польщі і України”, але “федералісти мусять пам’ятати, що першим кроком для приготування федерації є зміцнення державності і польскості в східних воєводствах” [18]. Таким чином, репресивні дії польського уряду засвідчили про частковий крах прометеїстської концепції пілсудчиків. Із зміною політики уряду змінилось відношення до українців і в польських проурядових партій. Так, до початку пацифікаційної акції лідери ПНП заявили про можливу “національну автономію для українців у складі Речі Посполитої”, а вже через кілька днів про її “повну неможливість” [19]. Краківські консерватори вважали, що для врегулювання польсько-українського напруження необхідно провести ряд заходів: 1) посилити урядовий контроль над Греко-Каголицькою метрополією; 2) впровадити на території Галичини утравістичні школи і заборонити українські школи, в тому числі й приватні; 3) посилити контроль над українськими партіями і організаціями, лояльними до уряду, і заборонити всі націоналістичні організації [Там само]. Навіть беручи до уваги наближення нової виборчої кампанії, це були дуже гострі заяви, причому досі не притаманні санацийній політиці. Хоча згодом виступи були вже не такі різкі і зводилися в першу чергу до зміни законодавчої бази в місцевому самоврядуванні, зокрема впровадження національних виборчих курій [8]. Жодна з партій ББСУ не піддала критиці репресивно-каральну акцію уряду.

ПНП, виправдовуючи дії уряду, заявила про “революційний стан у малопольського села”, який можна було придушити тільки за допомогою сили [8].

Інші партії зазначали, що сильний уряд повинен навести порядок у Східній Малопольщі і закликали “посилити пацифікацію” [10]. Навіть ОПСМ, яка відзначалася деяким лібералізмом у ставленні до українського питання, на з’їзді 28 вересня 1930 року в Познані вітала уряд з енергійною акцією щодо ліквідації злочинного саботажного руху на території червонських земель” [24]. Українське питання, на думку ОПСМ, вирішиться з проведенням “на Червоній Русі спеціальної регіональної політики”, яку повинен проводити “політичний блок місцевого польського населення” [19].

Відношення правотристоронніх партій до пацифікації було одностайним. Вони не тільки підтримали її, але взяли безпосередню участь у каральних акціях. Ендеки озброїли свої боївки, які активно брали участь у пацифікації. Жорстокість їхня дійшла до таких меж, що владним органам довелось роззброїти їх [30, с. 127].

Партії ліводемократичного спрямування перебували у відкритому протистоянні з урядом. Проте навіть у цих умовах вони не бажали використовувати український фактор у своїх передвибірних агітаціях.

Серед селянських партій лише Польська народна партія “Визволення” на з’їзді у Вільно заявила, що “вітає боротьбу українців у Польщі” [4]. Проте це була заява без конкретних програм і пошуків польсько-українського компромісу.

Серед тих, хто засудив репресивні дії польського уряду, була ППС, яка заявила, що “під час акцій постраждали мирні люди” [17]. Проте сама акція не була засуджена. ППС першою з польських партій підняла питання пацифікації на засіданні Сейму. Один з лідерів ППС Недзялковський заявив про відповідальність уряду за надмірне використання сили [5].

Репресивні дії зустріли гостру оцінку з боку Незалежної соціалістичної партії праці (НСПП). Пацифікаційна акція була сприйнята незалежними соціалістами як вияв національного тиску, ліквідація якого була можлива при повній реалізації принципу самовизначення націй [27, с. 336].

Таким чином, репресивна акція польського уряду показала крах федералістської концепції пілсудчиків і їх принципів державної асиміляції непольських народів. Польські політичні партії під час пацифікаційної акції намагалися в першу чергу посилити свій вплив у Східній Галичині, активно використовуючи антиукраїнський фактор. Ситуація у Західній Україні показала, що на 1930 р. у польському суспільно-політичному русі була відсутня реальна програма вирішення національного питання.

1. Центральний державний історичний архів України у Львові. – Ф 344, оп. 1, спр. 74.

2. Державний архів Івано-Франківської області (далі – ДАІФО) – Ф 2, оп. 1, спр. 729.

3. ДАІФО. – Ф 68, оп. 2, спр. 135.

4. Характеристичні резолюції “Визволення” // Нова Зоря. – 1930. 23 жовтня.

Кобильник Р.В. Ставлення польських політичних партій до пацифікації 1930 р.

5. В польському соймі // Громадський Голос. – 1930. – 27 грудня.
6. “Час” за автономію Галичини // Нова Зоря. – 1930. – 2 жовтня.
7. На вічну ганьбу Польщі, твердині варварства у Європі. – Прага, 1931.
8. Bochenski A. O istote sprawy ukraińskiej // Gzas – 1930 – 18 grudnia
9. Dolanski S. Reflesce po sabotazu // Gzas – 1930. – 11 pazdziernika.
10. Jednolite zrodlo zla // Dziennik poznański – 1930 – 24 pazdziernika
11. Kler ruski i zbrodnie ruskie // Gazeta Warszawska – 1930. – 29 sierpnia.
12. Niebezpieczna droga represyi // Głos narodu – 1930. – 12 września
13. Organizacja zbrodni we wschodniej Malopolsce // Dziennik poznański. – 1930. – 20 sierpnia.
14. Ostrowski W U podstaw akcji sabotazowej // Piast – 1930. – 14 wresnia
15. Paprocki S. Rola spoleczenstwa polskiego na ziemiach wschodnich // Przelom. – 1930. – 31 sierpnia.
16. Przed ukonczeniem akcji pacyfikacyjnej // Slovo – 1930 – 7 pazdziernika.
17. Sprawa “pacyfikacji” Malopolski wschodniej // Robotnik. – 1930. – 3 pazdziernika
18. Szkodliwy humanitaryzm // Slovo Polskie – 1930 – 20 sierpnia.
19. Tam, gdzie plonelo zbońóze // Przelom. – 1930 – 2 listopada.
20. Terroryści ukraińscy // Głos narodu. – 1930. – 21 sierpnia.
21. Thulle M. Kwestia ruska // Głos narodu. – 1930. – 19 wresnia.
22. U.O.W. // Robotnik – 1930. – 29 sierpnia
23. Wobec niebespeczenstwa ukraińskiego // Gazeta Warszawska. – 1930. – 27 sierpnia.
24. Wszystkie stronctwa. – 1930. – 8 pazdziernika
25. Zdrodnicza akcja ukraińska // Gzas. – 1930. – 6 września
26. Айненкель А. Політика Польщі відносно українців у міжвоєнний період. Вибрані проблеми // Україна – Польща: важкі питання. Матеріали II міжнародного семінару істориків “Україно-польські відносини в 1918-1947 рр”. – Варшава, 1997.
27. Коко Е. Ставлення польського соціалістичного режиму щодо українського питання у Польщі 1930-1939 рр. // Галичина. – 2001. № 5-6. – С. 335-340.
28. Ходак В. Саботажна акція Організації Українських Націоналістів на Західній Україні 1930 р. // Галичина – 2001. – № 5-6. – С. 321-324.
29. Швагуляк М. “Пацифікація”. Польська репресивна акція у Галичині 1930 р. і українська суспільність. – Львів, 1993.
30. Швагуляк М. Суспільно-політична ситуація у Західній Україні на початку 30-х років ХХ ст. // Записки Наукового Товариства імені Шевченка. – Львів, 1991. – Т. LXXII.
31. Chojnowski A. Концепції політики narodowosciowej rządow polskich w latach 1921-1939 – Wrocław – Warszawa – Krakow – Gdansk, 1987.
32. Łato S. Ruch Ludowy a Centrolew – Warszawa, 1965
33. Pobog-Malinowski W Najnowsza historia polityczna Polski Okres 1914-1939 – Gdańsk, 1990
34. PPS-Lewica 1926-1931 Materiały zrodlowe – Warszawa, 1963.

Kobylnyk R.

POLISH PARTIES ATTITUDE TOWARDS THE PACIFICATION (1930)

The article dwells upon the attitude of all Polish political movements camps towards the repressive action of government in Western Ukraine. The Polish parties failed to work out the real conceptions in the Ukrainian questions. The election campaign of September, 1930 had a great influence on the parties' position.